

NÄKÖKULMA AUTISMIIN

Elina Kontu
2010

Erotusdiagnostiikan ongelmia

- Autismin raja-alueet (As.syndr., epätyypillinen autismi, tarkemmin määrittelemätön lapsuusiän laaja-alaiset kehityshäiriöt) ja kielihäiriöt saattaa olla vaikea erottaa toisistaan
 - Kielen kommunikatiivisen käytön ongelmat – myös autismin diag. kriteerejä
 - Puheen ja kielen kehittymättömyys voi johtaa autististen piirteiden kaltaisiin kontaktinoton ongelmiin
 - Pragmatiikkaan painottuvat ongelmat – tyypillistä myös autismissa

Havainnointi

- Vanhempien havainnot
- Puhe- ja keskustelutilanteet kahden kesken ja ryhmässä
- Leikkitilanteet ulkona ja sisällä, välitunnit
- Ruokailut, pukeutuminen, liikuntatunnit...
- Ohjattu toiminta, oppitunnit

Arviointimenetelmiä

- Ääntelyn ja motorikan kehityksen seurantamenetelmä
- Varhaisen kommunikaation ja kielen kehityksen arviointimenetelmä (MCDI)
- Varhainen leikki ja sen arviointi
- Kettu-testi
- Lumiukko, 5-vuotiaan puheseula
- Leikki-ikäisen lapsen neurologinen arvio Lene
- Pikku-Portaat, Päiväkot-Portaat
- Kehityksen ja käyttäytymisen arviointimenetelmä PEP-R
- Varhaisen arvioinnin ja suunnittelun menetelmä VARSU
- Taivutusmuotojen ymmärtämistesti 2-3 v.

Arviointimenetelmiä

- Sananlöytämistesti (SLT)
 - 4-10v.
- Sanojen taivutustehtävä kouluikäisille
- Nopean sarjallisen nimeämisen testi (6-12v.)
- Morfologiatesti (2-9v.)
 - Taivutusmuotojen hallinnan mittausmenetelmä

Viestinnän arviointi ja kuntoutus

- Arvioitavan henkilön ominaisuudet
- Viestinnässä osallisena olevan kumppanin vuorovaikutustaitojen arviointi
- Vuorovaikutusympäristön arviointi
- Arvioinnin periaatteet:
 - Miksi arviointi tehdään?
 - Mitä arvioidaan?
 - Milloin (kuka/ketkä) arvioidaan?

Autismin ydin?

- Mikä hallitsee mieltä? Mitä mielessä liikkuu? Mikä on kehityksen kannalta merkityksellistä?
 - Oman toiminnan ohjaamisen pulmat
 - Emootioiden valta

Autismin kirjon kriteerit ASD / ASC (Autism Spectrum Disorders / Autism Spectrum Conditions)

- Vastavuoroisen sosiaalisen toiminnan vaikea häiriö
- Kommunikaation kehityksen vaikea epänormaalius
- Rajoittunut toistava käyttäytyminen (tai käyttäytymismallit), mielenkiinto, toiminta ja kuvittelu – haastava käyttäytyminen
- Varhainen esiintyminen (ennen 3-5 vuoden ikää)

Autismin varhainen tunnistaminen

- Vakava haptinen defensiivisyys (severe haptic defensiveness): kosketus, tunto, muoto, asento, suhde (jne.) omaan itseensä ja missä suhteessa toinen on minuun tai minä olen itseeni; esim. laitan käden taskuun ja tiedän missä kohdin kehoani tasku on
- Herkkyys taktiilisessa systeemissä – taktiilinen vuorovaikutus sotkeentuu ja menee solmuun

- Varhaisia merkkejä:
 - Anomaliat (poikkeama, säännöttömyys) korvassa, varpaissa ja lihasten hypotonia / velttous (voivat olla merkkejä myös muissa dg:ssa)
 - aloitekyvyn puute, hyperaktiivisuus, nukkumiseen ja syömiseen liittyvät vaikeudet

Autismia ja As.syndroomaa selitetään viidellä psykologian teorialla

- WCC/ Weak central coherence theory
 - Kokonaisuuksien havaitsemisen ja niiden merkitysten ymmärtämisen malli
- EF/ Executive dysfunction theory
 - Toiminnan ohjaus ja tarkkaavuus
- ToM/ Theory of Mind
 - Mielenlukeminen, perspektiivin vaihto
- E-S/ Empathizing-systemizing
 - Empatia, toisen tunnetilat ja niihin vastaaminen
 - Systemointi; kyky havaita ilmiössä järjestelmiä, analysoida niitä ja rakentaa uusia
- Mangelcellular
 - Liikkeiden prosessointi

Lapsen käyttäytyminen

Vaatii erityisiä toimenpiteitä – yleiset "kasvatus- ja opetuskeinot" eivät tuota toivottua tulosta

Toisaalta lapsen pitää oppia "itselleen räätälöityjä asioita", toisaalta hän tulee oppia vertaisryhmässään

Miten ympäristö toimii?

- Kokonaisuudet osiksi, pilkotaan paloiksi, järjestetään, visualisoidaan
- Tavoitteellisessa toiminnassa:
 - "eteen – taakse", "kuminauha"
- Vertaisryhmässä lähikehityksen vyöhykkeellä

Esimerkki oppimisen ydinalueiden sisällöistä

- Opetus:
 - Osallistuminen opetukseen ja päätöksiin
 - Vuorovaikutus
 - Oppii ongelmanratkaisua
 - Oppii itsemääräämisoikeutta
 - Oppii toiminnallista lukutaitoa
 - Käyttää apuvälineitä (tekniikkaa) oppimisessa